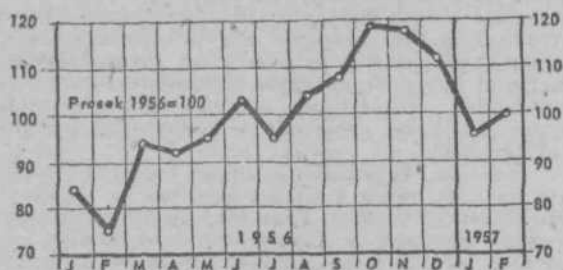

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA

Indeks industrijske proizvodnje — Povprečje 1956 = 100

Industrijska proizvodnja je bila v januarju in februarju letos, kakor je povedal tovariš Mijalko Todorović nedavno v svojem ekspezeju, večja za 23% kakor v istem razdobju lani. Čeprav je bila v tem času lani sorazmerno nizka zaradi izredno težavnih vremenskih neprilik, pomanjkanja električne energije itd., lahko kljub temu tak start industrijske proizvodnje letos štejemo za uspeh, ker je februarjska proizvodnja že dosegla povprečno raven l. 1956. Lahko rečemo, da ustreza proizvodnja v prvih dveh mesecih planirani ravni za vse leto.

Industrija potrošnih izdelkov je uresničila visoko raven proizvodnje. Prav tako je treba poudariti, da je porasla proizvodnja električne energije v januarju in februarju za 26 odstotkov, kar je močno vplivalo na vso proizvodnjo. Poseben pomen je imela tudi dograditev daljnovoda Jajce—Zagreb, s čimer je bil že v februarju naš največji industrijski bazen oskrbljen z električno energijo.

Prvi podatki kažejo, da so možnosti za nadaljnje povečanje proizvodnje. To omogoča predvsem ugoden razvoj v energetiki. Preskrba industrije z materialom za reprodukcijo je prav tako znatno boljša in rednejša. Spremembe v razdelitvi skupnega dohodka bodo prav tako ugodno vplivale kot spodbuda za večjo proizvodnjo, večinoma pa tudi ni več težav glede plasmaja — prodaje nekaterih izdelkov, kakor je bilo to lani. Končno bo prišla vrsta sezonskih industrij do izraza šele v prihodnjih mesecih tako cementarne, solarne, industrija gradbenega materiala in živilska industrija.

TEMELJNI INDUSTRIJSKI IZDELKI

	Povprečje januar — februar		Indeks
	1956	1957	
Električna energija (mil. kWh)	371	465	125
Premog (tis. ton)	1286	1547	121
Metalurški koks (tis. ton)	66	84	127
Surova nafta (tis. ton)	21	30	143
Predelava nafte (tis. ton)	57	79	139
Surovo železo (tis. ton)	44	53	121
Surovo jeklo (tis. ton)	68	78	115
Valjano blago (tis. ton)	32	47	147
Aluminij (ton)	601	785	130
Elektrolitski baker (ton)	1656	2048	123
Svinec (ton)	4953	5628	112
Votlo steklo (ton)	2364	2404	102
Cement (tis. ton)	88	86	98
Žveplena kislina (ton)	5924	9408	159
Umetna gnojila (tis. ton)	15	25	167
Kmetijski stroji (ton)	725	1168	161
Tovornjaki (kosov)	112	303	270
Rezani les (tis. m ³)	121	146	121
Bombažne tkanine (mil. m ²)	15	16	123
Volnene tkanine (tis. m ²)	1624	2065	127
Obutev (tis. parov)	1285	1606	125
Jedilno olje (ton)	3036	1134	37
Tobačni izdelki (ton)	1220	1379	113

Kooperacija in specializacija

V zadnjem času se uporablja kooperacija v proizvodnji precej široko, posebno v proizvodnji tovornih avtomobilov in v ladjedelništvu, pa tudi pri nizu drugih izdelkov. Toda že nekoliko podrobnejše analiziranje ugodnih možnosti za razširitev kooperacije kaže, da smo v tem pogledu še zelo daleč od stopnje, ki so jo dosegle industrije razvitih držav.

Ta problem smo že dognali in skoraj ni strokovnega stanka, na katerem ne bi o njem govorili, zelo veliko pa tudi o njem pišemo. Kljub temu pa se kooperacija precej počasi uresničuje. Porajajo se nasprotno nekatere popolnoma neekonomske težnje, da se organizira proizvodnja posameznih izdelkov v celoti v enem podjetju in prihaja celo do investicijskih naložb, da bi v tem podjetju osvojili proizvodnjo nekega dela, ki ga je kooperant že osvojil.

Slabo izkoriščene zmogljivosti naše industrije nas usmerjajo k razširjenju kooperacije in na specializacijo, da bi dosegli čim večjo rentabilnost. Smoter kooperacije je, da zmogljivosti bolj zaposlimo, da nato povečamo sedanje zmogljivosti brez novih investicij ali pa z minimalnimi naložbami in znižamo proizvodne stroške.

Ko izhajamo iz teh načel, nas zanima prav kooperacija, katere smoter je vnaprej določena proizvodnja sestavnih delov, ki so potrebni za izdelavo nekega zapletenega končnega izdelka, v raznih podjetjih, ki so vezana z dolgo-ročno pogodbo, v razliko od nujne in neizbežne kooperacije, ki je rezultat družbene delitve dela in kjer je mogoče dobiti posamezne dele na bolj ali manj prostem tržišču.

Taka kooperacija je zasnovana na obstoju tehnične dokumentacije, usklajenega proizvodnega programa in na vzajemni odvisnosti proizvajalcev končnega izdelka in dobaviteljev sestavnih delov. V taki kooperaciji pride do medsebojne odvisnosti kooperantov in do različnega obravnavanja delitve dobička. V dosedanji praksi so bili primeri, da je kooperant prodajal svoj izdelek ali uslugo in zaračunaval dobiček, pri čemer je imel različne uspehe. Včasih je dobiček pri končnem proizvodu odnesel kooperant, včasih pa nosilec dela.

Čeprav je možnost, da bi izdelke v kooperaciji prodajali po lastni ceni, pa da bi kooperanti delili dobiček ob prodaji končnega izdelka po vnaprej sklenjenem sporazumu, pa je bila ta zelo malo izkoriščena.

Vzrok majhnega porasta kooperacij so subjektivni in objektivni razlogi. Nekateri izmed njih so vplivali tudi destimulativno. Dosedanje investicije so bile na primer usmerjene v gradnjo velikih objektov, posebno v kovinski in elektroindustriji, medtem ko smo gradnjo manjših specializiranih podjetij, zanemarili, čeprav so ta podjetja najprimernejša za kooperacijo z velikimi proizvajalci. To je razvidno tudi iz naslednjih podatkov: od skupnega števila delavcev v omenjenih vejah jih je nad 70% v velikih podjetjih z nad 500 delavci. V elektroindustriji je od skupnega števila podjetij 39% takih z nad 500 delavci, kar je v primerjavi z drugimi državami zelo veliko. Velika podjetja so imela pretežno avtarkični značaj, kar je oteževalo kooperacijo.

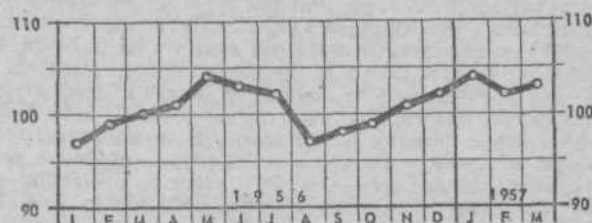
Negotovost v preskrbi z uvoženim materialom je prav tako otežkočala kooperacijo. Nezadostna ekonomska spodbuda nosilca dela za kooperacijo in visoke stopnje dobička kooperantov so prav tako silile podjetja k avtarkični proizvodnji.

Zaradi nestabilnosti tržišča s surovinami in malih zalog ima nosilec dela večji riziko pri poslovanju, zagotoviti mora dodatna obratna sredstva, postane odvisen od kooperantov glede kvalitete, pravočasne dobave in cen, od kooperacije pa po dosedanjem sistemu delitve dobička ni imel mnogo dobička. Prometni davek na izdelke se je razen tega izterjeval tudi za izdelke kooperacije, medtem ko se je bilo mogoče pri medfazni proizvodnji (ko je dele izdeloval sam) izogniti temu davku. Eden izmed vzrokov počasnega razvoja kooperacije je bila tudi slabost v tehničnih kadrih. Tu lahko omenimo tudi težnjo komun, da bi imele čim večjo proizvodnjo zaradi zaposlitve delovne sile.

Uredba o razdelitvi skupnega dohodka in stimulativen plačni sistem bosta nedvomno vplivala v tej smeri. Da bi se pa stvari hitreje razvijale, bi bilo potrebno ustiliti tržišče reprodukcijekega materiala s povečanjem uvoza in ustvaritvijo zalog. Prav tako bi bilo potrebno sprejeti zakonske predpise, ki bi omogočili združevanje podjetij v čvrste gospodarske organizacije. Te naj bi reševale probleme

(Nadaljevanje na 4. strani)

ŽIVLJENJSKI STROŠKI V MARCU

Indeks življenjskih stroškov štiričlanske delavske družine. Povprečje 1956 = 100

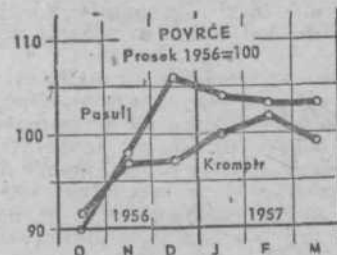
Skupni življenjski stroški so bili v marcu enaki kakor v februarju, to je za 2 odstotka nad povprečjem l. 1956. V posameznih skupinah stroškov je prišlo do premikov, razlike pa so se izravnale.

Pri živilih so ostale cenevečinoma enake, ali pa so se za malenkost zmanjšale z izjemo mesa in nekaterih mesnih izdelkov.

Cena kruha in moke tipa 1100 je od januarja neizpremenjena, vendar so trgovine v Srbiji z moko te kakovosti slabo založene. Individualni proizvajalci so prodajali na trgih to moko tu in tam še ceneje. Z moko tipa 400 so bile dobro založene vse trgovine in je ponekod prišlo do znižanja cen (v Zagrebu od 80 na 76, v Karlovcu od 80 na 78 itd.).

Znižanje cen domačega svinjske masti so zaznamovali razen v Beogradu tudi na Reki in v Banja Luki, medtem ko so ostale cene uvožene masti in olja nespremenjene.

Tržišče je večinoma dobro založeno z vrtninami in so cene ostale enake ali pa so bile nižje kakor v februarju (posebno pri špinaci in čebuli, tu in tam pa tudi pri krompirju, fižolu in drugih pridelkih).

Ceprav je vedno manj razpoložljivih količin jabolk, ni prišlo do povišanja cen, ker se je povečala ponudba uvoženega južnega sadja, v nekaterih krajih tudi po znižanih cenah.

Cene mleka so ostale v trgovski mreži enake, v nekaterih krajih pa so se znižale (v Splitu od 60 na 50, v Karlovcu od 35 na 30, v Mariboru od 40 na 35, v Sarajevu od 60 na 50, v Banja Luki od 45 na 40, v Bitolju od 55 na 50 din.). Po-

vpredna cena domačega mehkega sira se je znižala od 202 na 198, masla pa od 638 na 635 din. Kakor smo že povedali, se je zvišala samo cena mesa, in to svinjine.

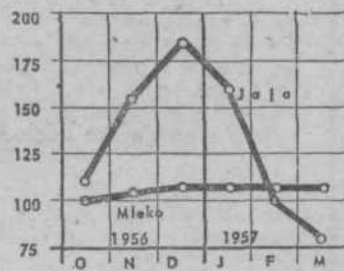
Nadaljnja pocenitev jaje v povprečju za 3,3 dinarja po kosu je delno ublažila vpliv porasta cen svinjskega mesa na življenjske stroške.

Cene drugih živil, posebno industrijskih, so ostale enake ali pa so se za malenkost znižale, kakor je bilo to pri sladkorju, marmeladi, konservah, čokoladi, bonbonih itd.

Stroški za tobak in pijače so nekoliko porasli, in to zaradi porasta cen alkoholnih pijač. Kaže, da individualni proizvajalci nimajo več večjih tržnih presežkov in kolikor ponujajo vino in žganje, je cena višja kakor v preteklem mesecu. V trgovski mreži v večini mest ni bilo sprememb v cenah.

Stroški za kurivo so se zmanjšali za 1 odstotek zaradi pocenitve drv in lignita v nekaterih mestih.

JAJCA IN MLEKO Povprečje 1956 = 100

(Nadaljevanje s 5. strani)

matiko proizvodnje, plasmaja, investicij in reguliranje razdelitve dobička med nosilcem posla in kooperant. Z instrumenti bi bilo potrebno spodbujati podjetja in komune h kooperaciji tudi tedaj, ko je pogoj za to odstopitev proizvodnje in tudi osnovnih sredstev drugemu podjetju ali komuni. Pospeševati bi bilo treba standardizacijo in tipizacijo in kar je še važnejše, organizirati kontrolo, da bodo standarde v proizvodnji tudi dejansko uporabljali. Prometni davek na proizvode v kooperaciji bi bilo treba v načelu ukiniti.

Investicijsko politiko bi morali usmeriti k razvoju majhnih specializiranih podjetij, posebno iz sredstev lokalnih investicijskih skladov. Prav tako bi bilo potrebno čim prej sprejeti predpise o financiranju osvajanja nove proizvodnje, katerih pomanjkanje močno občutimo. Na koncu pa zahteva mnogo večjo pozornost kakor doslej tudi vprašanje kadrov, in to ne samo od strani podjetij, temveč tudi od drugih organov državne uprave in družbenih organizacij, ker so kadri eden izmed glavnih stebov kooperacije.

Marijan Coetković

Ustanove za otroke zaposlenih mater

Tu je govora predvsem o ustanovah, ki bodo skrbale za otroke, katerih roditelji so zaposleni. Otroške ustanove pa so prva stopnica, na kateri se organizirano družbeno vzgojno vpliva in nudi pomoč družini pri zagotovitvi zdravega duševnega in telesnega razvoja otrok predšolske starosti sploh. Problem se še bolj zaostri, ko otroku primanjkuje v času, ko so starši na delu, kakršne koli organizirane in sigurne skrbi. Problem tudi ostro posega v enakost položaja zaposlenih žensk.

Prvič lahko ugotovimo, da je število ustanov za predšolsko dečo majhno in ni v nobenem sorazmerju s številom zaposlenih žensk. Za primer navajamo otroke od 3 do 7 let, čeprav ni nič boljše z otroškimi ustanovami za najmlajše.

Konec leta 1955 je bilo takih ustanov (zabavšč, dnevnih domov in otroških vrtcev) 1004 z 59.916 otroki. Po številu otrok starosti od 3 do 7 let pomeni to, da jih je bilo v vsej državi v ustanovah le 5,6%. Razpored ustanov je neenakomeren. Na samo Vojvodino, kjer je mreža najbolj gosta, je odpadlo 35,3% ustanov, to je v ustanovah je bilo 51,3% vseh otrok. Tako je bilo na vsem drugem ozemlju 4,1% otrok predšolske starosti v ustanovah. Nadaljnje podrobne analize kažejo, da je bilo od vseh zajetih otrok samo 16% v dnevnih domovih, kar pomeni v ustanovah, v katerih je zagotovljeno celodnevno bivanje s prehrano, kar najbolj ustreza zaposleni materi. Po anketah računajo, da ima okrog 25% zaposlenih mater otroke do sedem let starosti. Rezultat je — da je komaj 5% otrok zaposlenih mater preskrbljenih v otroških ustanovah.

Otroške ustanove so nedvomno precej draga ustanova. In ne gre samo zato, da morajo biti na proračunu družbene skupnosti ali okrajnih in občinskih odborov. Toda kriza, v kateri so od časa, ko so postale ustanove s samostojnim financiranjem in od tedaj, ko so vsi materialni in operativni izdatki obremenili prispevek in vplačilo staršev, zahteva širše razpravljanje o problemu in iskanju realnejših rešitev.

Nadalje lahko približevanje teh ustanov čim bolj življenju komune in stanovjske skupnosti znatne pospeši odpiranje novih ustanov in saniranje obstoječih. Ti dve naši mladi družbeni organizaciji vsekakor nista sposobni, da bi v tem trenutku rešili vse večje materialne probleme in potrebe svojih prebivalcev. Odstop od tega sistema večjih ustanov, njihovo ustanavljanje bliže delovnim in stanovanjskim naseljem, urejanje njihove notranje organizacije po potrebah prebivalcev teh ožjih skupnosti, pa bo vsekakor nudilo tudi nove vire in dalo možnosti za izkoriščanje iniciative, samopomoči in drugih ukrepov za širjenje in zagotovitev življenja teh ustanov. So tudi predlogi, ki jim ne nasprotujejo nobeni predpisi, da bi pri večjih stanovanjskih objektih zagotovili tudi nujne preproste prostore za bivanje otrok. Organizacijo strokovnega nadzorstva in skrbi je mogoče precej široko ih elastično reševati z aktivnostjo družbenih organizacij, ki se ukvarjajo z zaščito otrok, ljudski odbori pa imajo tu tudi sicer svoje obveznosti, ki so določene s predpisi.

Razen teh prvin materialne narave gre pri določenem številu ustanov še za organizacijsko prvin. Nekatere izmed teh ustanov, ki so proračunsko vezane na drugo ustanovo ali organ, namreč še vedno nimajo svojega neposrednega

(Nadaljevanje na 5. strani)